

TIESĪBAS

Konvencijas par starptautiskajiem preču pirkuma-pārdevuma līgumiem piemērošanas aktualitātes

16. septembris, 2011 / Raivo Raudzepts, zvērinātu advokātu biroja "SORAINEN" zvērināts advokāts

0 komentāri /

Ieteikt

Man patīk

Send

Share

0

Foto: no ZAB Sorainen arhīva

2011. gada 11. augusta Valsts sekretāru sanāksmē Tieslietu ministrija ir izsludinājusi likumprojektu *Grozījums likumā Par Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvenciju par starptautiskajiem preču pirkuma-pārdevuma līgumiem* (turpmāk – Grozījumi). Šajā publikācijā noskaidrosim, ko paredz minētie grozījumi un vai [Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvencija par starptautiskajiem preču pirkuma-pārdevuma līgumiem](#) (Konvencija) būtu piemērojama tikai rakstveida līgumiem arī turpmāk.

Ko paredz minētie Grozījumi

Grozījumi paredz izslēgt likuma *Par Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvenciju par starptautiskajiem preču pirkuma-pārdevuma līgumiem* (turpmāk – Likums) 2. pantu. Atgādināšu, ka [Likuma 2. pants](#) izslēdz [Konvencijas](#) piemērošanu tiem preču pirkuma līgumiem, kurus noslēguši komersanti, kuru uzņēmumi atrodas Latvijā, ar saviem ārvalstu sadarbības partneriem, ja tie nav noslēgti rakstveidā.

Proti, [Likuma 2. pants](#) noteic, ka jebkurš [Konvencijas 11., 12. panta](#) vai II daļas noteikums, kurš pieļauj, ka pirkuma-pārdevuma līgums, tā grozīšana vai pārtraukšana, pusēm vienojoties, vai oferte, akcepts vai jebkura cita gribas izpausme tiktu izdarīta nevis rakstveidā, bet jebkurā citā veidā, nav piemērojams, ja kaut vienai no pusēm ir savs komerciāls uzņēmums Latvijas Republikā. Pamatojoties uz [Likuma 2. pantu](#), Latvija izdarīja atrunu par [Konvenciju](#).

Grozījumi būtībā nozīmē, ka Grozījumu pieņemšanas gadījumā [Konvencija](#) varēs tikt piemērota arī tiem preču pirkuma līgumiem, kas nebūs noformēti rakstveidā.

Grozījumus jāsaskaņo ar Ārlietu un Finanšu ministrijām, jāapstiprina Ministru kabinetā un apstiprināšanas gadījumā tie tiks iesniegti Saeimā. Tāpēc šobrīd ir iespēja sākt jau sen nepieciešamo diskusiju par [Konvencijas](#) lomu, priekšrocībām un trūkumiem, un pašlaik spēkā esošo Latvijas izdarīto atrunu, kas neļauj [Konvenciju](#) piemērot preču pirkuma līgumiem, ja tie nav noslēgti rakstveidā.

Aizsteidzoties publikācijai priekšā, atzīšos, ka Grozījumus vērtēju pozitīvi, jo atbalstu risinājumam, ka [Konvencija](#) varētu tikt piemērota arī tādiem starptautiskajiem preču pirkuma līgumiem, kas nav noslēgti rakstveidā.

Konvencijas piemērojamība

Pirmkārt, [Konvencija neattiecas uz visiem preču pirkuma līgumiem](#), bet gan tikai uz tiem preču pirkuma līgumiem, ko slēdz starp pusēm, kuru uzņēmumi atrodas dažādās valstīs, kad:

- šīs valstis ir [Konvencijas](#) dalībvalstis vai arī
- atbilstoši starptautisko privāto tiesību normām ir piemērojamas [Konvencijas](#) dalībvalsts tiesības.

Ņemot vērā, ka šīs publikācijas mērķis nav analizēt [Konvencijā](#) ietvertos priekšnoteikumus tās piemērošanai, detalizētāk šim jautājumam nepievēršīšos^[1]. Vienīgi ilustrācijai minēšu piemēru.

Piemērs

Konvencija būtu piemērojama preču pirkuma līgumam, kas noslēgts starp Latvijas un Lietuvas komersantiem vai starp Latvijas un Lielbritānijas komersantu (Lielbritānija nav [Konvencijas](#) dalībvalsts), bet pirkuma līgumā puses ir vienojušās par Latvijas likumu piemērošanu konkrētajam līgumam.

Konvencija tiek piemērota automātiski, ja vien preču pirkuma līguma puses konkrētajā līgumā nevienojas, ka tās izslēdz [Konvencijas](#) piemērošanu. Pirkuma līguma puses var vienojties arī izslēgt kāda [Konvencijas](#) noteikuma piemērošanu vai konkrētajā līgumā vienojties par atšķirīgiem noteikumiem nekā attiecīgais jautājums noregulēts [Konvencijā](#).

[Konvencijas](#) automātiska piemērošana civiltiesiskam līgumam var likties neierasta, jo ir pierasts, ka līguma puses vienojas par piemērojamo likumu, līdz ar ko varētu domāt, ka būtu jāvienojas arī par [Konvencijas](#) piemērošanu. Taču tā nav. Ja tiek izpildīti [Konvencijā](#) noteiktie priekšnoteikumi tās piemērošanai, tā ir piemērojama, ja vien pirkuma līguma puses nav

konkrētajā līgumā vienojušās izslēgt [Konvencijas](#) vai kāda tās noteikuma piemērošanu, vai mainīt kādu no [Konvencijā](#) ietvertajiem noteikumiem.

Latvijas atruna un tās ietekme

Pamatojoties uz [Likuma](#) 2. pantu, Latvija [Konvencijas](#) deponitārijam iesniedza atrunu, kā rezultātā [Konvencijas](#) 11., 12.pants vai tāds II daļas noteikums, kurš pieļauj, ka pirkuma-pārdevuma līgums, tā grozīšana vai pārtraukšana, pusēm vienojoties, vai oferte, akcepts vai jebkura cita gribas izpausme tiktu izdarīta nevis rakstveidā, bet jebkurā citā veidā, nav piemērojams, ja kaut vienai no pusēm ir savs komerciāls uzņēmums Latvijas Republikā.

Tas nozīmē, ka [Konvencija](#) var tikt piemērota tikai rakstveidā noslēgtiem preču pirkuma līgumiem. Līdz ar to gadījumā, ja Latvijas komersants būtu noslēdzis tiesisku darījumu ar savu ārvalsts sadarbības partneri, piemēram, telefoniski vienojoties, Latvijas tiesās šāda līguma puses nevarētu pamatoties uz [Konvencijas](#) noteikumiem savu tiesību un pienākumu noteikšanai, jo [Konvencija](#) šādā formā (mutiski) noslēgtam tiesiskam darījumam nebūtu piemērojama. Telefona sarunas laikā noslēgtā līguma pusēm būtu jāpierāda, kādas tiesības un pienākumus katra no tām ieguvusi, kas nav viegli izdarāms.

Konvencijas piemērošanas pozitīvās iezīmes

[Konvencijas](#) nepiemērošanas dēļ preču pirkuma līguma puses zaudē tos pozitīvos aspektus, ko dod [Konvencijas](#) piemērošana. Šādi pozitīvi aspekti ir vairāki.

Konvencijas noteikumi ir ieguvuši valstu atzinību un uzticību

[Konvencijai](#) ir pievienojušās gandrīz visas ekonomiski attīstītās valstis. Saskaņā ar Apvienoto Nāciju Organizācijas līgumu datu bāzē pieejamo informāciju[2] 2011. gada 13. septembrī [Konvencijai](#) bija pievienojušās 77 valstis. No ekonomiski attīstītākajām valstīm vienīgi Lielbritānija nav [Konvencijas](#) dalībvalsts. Tas liecina, ka ekonomiski attīstītākajām valstīm ir radusies uzticība [Konvencijai](#) un tajā ietvertajiem noteikumiem.

Konvencija ir Latvijas tiesību sistēmas daļa

Ņemot vērā, ka [Konvencijas](#) noteikumi ir kļuvuši par Latvijas tiesību sistēmas daļu, tie ir tieši piemērojami. [Konvencija](#) būs piemērojams likums starptautiskajā preču pirkšanā-pārdošanā starp dažādu [Konvencijas](#) dalībvalstu personām arī tad, ja tās par [Konvencijas](#) piemērošanu nebūs vienojušās.

Kopīgu noteikumu piemērošana ne tikai vairo uzticēšanos un pašātvību starp darījuma pusēm, bet arī ļauj izvairīties no ievērojama laika un resursu patēriņa, kas bieži vien tiktu patērēti garās pārrunās par līgumam piemērojamo likumu.

Konvencijas noteikumi ir pietiekami skaidri noformulēti

[Konvencijas](#) skaidri noformulētie noteikumi ir saprotami ne tikai juristiem, bet arī darījumu cilvēkiem. Ja [Konvenciju](#) salīdzina, piemēram, ar Latvijas [Civillikumu](#) vai [Komerclikumu](#), [Konvencija](#) ir daudz pārskatāmāka. It īpaši, ja runa ir par pušu tiesībām un pieejamiem līdzekļiem savu interešu aizsargāšanai, kas turklāt ir vienādi strukturēti gan pircējam, gan pārdevējam.

Tiek piemērota vienota terminoloģija

[Konvencijas](#) piemērošanas gadījumā tiek piemērota arī vienota terminoloģija. Vienotas terminoloģijas lietošana dažādās valstīs veicina piemērojamo [Konvencijas](#) noteikumu vienotu interpretēšanu dažādu valstu tiesās. Gadu gaitā [Konvencija](#) ir izpelņņusies ne tikai lielu skaitu zinātnisku rakstu, bet arī lielu apjomu judikatūras, kurai var piekļūt digitālā veidā dažādās datu bāzēs[3].

Arī pašas [Konvencijas](#) 7. panta 1. daļa uzliek dalībvalstīm pienākumu, interpretējot [Konvenciju](#), ņemt vērā tās starptautisko raksturu un nepieciešamību veicināt tās vienveidīgu piemērošanu. Ņemot vērā, ka starptautiska pirkuma līguma gadījumā bieži diskusijas ir tieši par piemērojamo likumu, jo katra no līguma pusēm jūtas drošāk, ja līgumam piemēro tai zināmus likumus, tad vienota [Konvencijas](#) izpratne tās dalībvalstīs ir [Konvencijas](#) priekšrocība.

Konvencija pieļauj tās elastīgu piemērošanu

Lai gan [Konvencija](#) ir starptautisks līgums, tā pieļauj elastīgu tās piemērošanu, kad tas ir nepieciešams, jo tā pieļauj lokālo tirdzniecības paražu un visu citu konkrētās situācijas apstākļu ņemšanu vērā. Kaut arī [Konvencijas](#) noteikumu izpratni un paredzamību negatīvi ietekmē tādu izteicienu lietošana, kā, piemēram, *saprātīgā laikā*, no otras puses, šis piemērs ļauj *saprātīga laika* kritēriju vērtēt saskaņā ar līguma pušu vai vietējām, vai reģionālajām paražām.

Izdevīgāki piemērošanas noteikumi

Visbeidzot, ja salīdzina [Konvencijas](#) noteikumus ar, piemēram, Latvijas [Civillikuma](#) noteikumiem, tad atsevišķos gadījumos [Konvencijas](#) normu piemērošana var būt izdevīgāka kādai no pusēm, nekā Latvijas [Civillikuma](#) piemērošana.

Piemēram, saskaņā ar [Konvencijas](#) 49. pantu, pircējs var paziņot par līguma laušanu, ja pārdevējs nepilda kādu no savām līguma vai [Konvencijā](#) paredzētajām saistībām un tas izraisa būtisku līguma pārkāpumu. [Konvencijas](#) 64. pants tādu pašu tiesību noteic arī pārdevējam, ja saskaņā ar līgumu vai [Konvenciju](#) jebkuras pircēja saistības neizpildīšana no pircēja puses ir būtisks līguma pārkāpums.

Šie noteikumi ir liberālāki jautājumā par vienpusēju atkāpšanos no līguma, nekā Latvijas [Civillikums](#), jo saskaņā ar Latvijas [Civillikuma](#) 1588. pantu viena līguma puse nevar atkāpties no līguma bez otras piekrišanas pat arī tad, ja pēdējā to neizpilda, un tādēļ, ka viņa to neizpilda.

Grozījumu vērtējums

Šobrīd kā galvenais dzinulis Grozījumu izdarīšanai tiek minētas ANO Starptautisko tirdzniecības tiesību komisijas (UNCITRAL) Sekretariāta uzsāktās pārrunas ar tām Eiropas Savienības dalībvalstīm – Latviju, Lietuvu un Ungāriju –, kuras ir izteikušas atrunu pie [Konvencijas](#) par līgumu rakstiskas formas nepieciešamību, ar mērķi, lai atruna nebūtu spēkā nevienā Eiropas Savienības dalībvalstī^[4]. Neaplūkojot detalizētāk šo politisko dimensiju, es vēlētos pievērsties likumprojekta juridiskajam pamatojumam.

Kā formālais juridiskais arguments Grozījumu izdarīšanai tiek norādīts tas, ka izdarītā atruna ir neprecīza un neatbilst ne [Konvencijas](#), ne Latvijas tiesiskajam regulējumam, jo:

1. [Konvencijas](#) 96. pants paredz tiesības izdarīt atrunu tikai tām valstīm, kuru nacionālās tiesības nosaka rakstveida formas prasības pirkuma līgumiem;
2. Latvijas nacionālās tiesības neparedz rakstveida formu ne starptautiskajiem preču pirkuma un pārdevuma līgumiem, ne tādiem līgumiem, kas slēgti starp Latvijas komersantiem. Šim juridiskajam pamatojumam pilnībā jāpiekrīt.

Pirmkārt, [Konvencijas](#) 96. pants noteic, ka atrunu var izdarīt tāda valsts, kuras likumdošana prasa, lai pirkuma-pārdevuma līgumi tiktu noslēgti vai apstiprināti rakstveidā. Saskaņā ar Vīnes konvencijas *Par starptautisko līgumu tiesībām*^[5] 19.pantu valsts nav tiesīga izdarīt atrunu, ja starptautiskais līgums paredz, ka var veikt tikai īpaši noteiktas atrunas, kuru skaitā neietilpst konkrētā atruna.

Ņemot vērā, ka [Konvencijas](#) 96. pantā ir precīzi noteikts, ka atrunu var izdarīt tāda valsts, kuras likumdošana prasa, lai pirkuma-pārdevuma līgumi tiktu noslēgti vai apstiprināti rakstveidā, valstīm, kuru likumdošana neprasa, lai pirkuma-pārdevuma līgumi tiktu noslēgti vai apstiprināti rakstveidā, nav tiesiska pamata izdarīt atrunu pamatojoties uz šo [Konvencijas](#) pantu.

Otrkārt, Latvijas likumos nav prasība, lai pirkuma līgumi tiktu noslēgti rakstveidā. Saskaņā ar Latvijas [Civillikuma](#) 1473.pantu tiesiska darījuma forma atkarīga no lietas dalībnieku ieskata, izņemot likumā tieši norādītus gadījumus. Attiecībā uz pirkuma līguma formu Latvijas [Civillikums](#) nav izvirzījis īpašas prasības līguma formai. Kā atšķirīgu gadījumu var minēt, piemēram, galvojuma līgumu, jo saskaņā ar Latvijas [Civillikuma](#) 1695. pantu galvojumam ir nepieciešama rakstiska forma. Arī Latvijas [Komerclikums](#) komerciālā pirkuma līgumam nenoteic īpašas prasības formai.

Ņemot vērā iepriekš minēto, Latvijas izdarītajai atrunai nav tiesiska pamata, un tāpēc iniciatīva grozīt [Likumu](#), svītrojot no tā 2. pantu, ir vērtējama pozitīvi kaut vai šī iemesla dēļ.

Taču tas nav vienīgais iemesls, kāpēc Grozījumus jāvērtē pozitīvi. Tos jāvērtē pozitīvi arī tāpēc, ka paplašināsies [Konvencijas](#) piemērojamība, kas savukārt ļaus vairāk gadījumos baudīt tās pozitīvās [Konvencijas](#) iezīmes, kas minētas šajā publikācijā iepriekš.

Ieteikumi komersantiem pēc Grozījumu pieņemšanas un Latvijas atrunas atsaukšanas

Tomēr Grozījumu pieņemšana un Latvijas atrunas atsaukšana neatvieglos komersantu ikdienas darbu tiktāl, lai nesatrauktos par savu darījumu pienācīgu juridisku noformēšanu. Kaut arī [Konvenciju](#) varēs formāli piemērot arī tādiem pirkuma līgumiem, kas nebūs noslēgti rakstiski (ja tiks ievēroti arī pārējie [Konvencijā](#) noteiktie piemērošanas pamatprincipi), taču gadījumos, kad līgums būs noslēgts citādā formā, nekā rakstiski, vislielākais izaicinājums vienmēr ir bijis un būs paša līguma noslēgšanas fakta pierādīšana.

Papildus tam, pat ja līguma noslēgšanas faktu izdodas pierādīt, vēl grūtāk ir pierādīt līgumā paredzēto pušu tiesību un pienākumu saturu. No iepriekšējās pieredzes jāsaprot, ka līguma noslēgšanas fakta pierādīšana ir liels izaicinājums pat tad, ja pastāv apjomīga e-pasta sarakste starp līguma pusēm, līdz ar to jārēķinās, ka mutiski noslēgta līguma gadījumā var nebūt pietiekami daudz pierādījumu, lai pierādītu līguma noslēgšanas faktu.

Tāpēc galvenais ieteikums komersantiem pēc Grozījumu pieņemšanas ir turpināt rūpēties par savu noslēgto darījumu pienācīgu noformēšanu, lai vēlāk var pierādīt darījuma esamību un saturu. [Konvencija](#) ir un paliks noderīgs palīgīdzeklis pirkuma līguma pušu tiesību un pienākumu noteikšanai, bet [Konvencija](#) nevarēs aizstāt iztrūkstošos pierādījumus par darījuma noslēgšanas faktu.

Otrs ieteikums komersantiem ir nebaidīties no [Konvencijas](#) piemērošanas. Saskaņā ar [Konvencijas](#) 6. pantu līguma puses var izslēgt [Konvencijas](#) piemērošanu. Līdz ar to daudzos līgumos ir atrodamā atruna, ka [Konvencija](#) konkrētajam līgumam nav piemērojama. Tam var būt pamatojums konkrēta līguma kontekstā, taču ieteicams ļoti rūpīgi izvērtēt, vai [Konvencijas](#) piemērošanas izslēgšanu ir vērts pārvērst par principu.

Nobeigumā vēlos atkārtot, ka mana atbilde uz šīs publikācijas sākumā uzdoto jautājumu ir, ka [Konvencijai](#) par starptautiskajiem preču pirkuma-pārdevuma līgumiem būtu jābūt piemērojamai arī tādiem starptautiskajiem preču pirkuma līgumiem, kas nav noslēgti rakstveidā.

[1] Ar detalizētāku Konvencijas piemērošanas pamatprincipu izklāstu var iepazīties, piemēram: Škoba L., Sakārne I., Novicka S., 1980. gada ANO Konvencijas par starptautiskajiem preču pirkuma līgumiem pamatjautājumi, Rīga, Latvijas Vēstnesis, 2004

[2] http://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=X-10&chapter=10&lang=en#EndDec, apskatīta 13.09.2011

[3] <http://www.cisg.law.pace.edu/>

[4] Skatīt likumprojekta anotāciju: <http://www.mk.gov.lv/lv/mk/tap/?dateFrom=2009-08-03&dateTo=2011-09-13&text=pre%C4%8Du&org=142984&area=0&type=17>, apskatīta 13.09.2011

[5] <http://www.likumi.lv/doc.php?id=73443>, apskatīta 14.09.2011